

Bibliopolium

Thomas G. Long:

A prédikálás tanúbizonyysága.

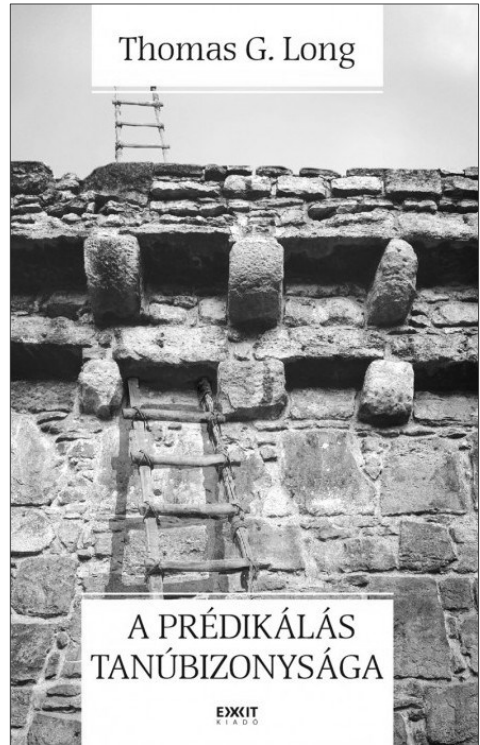
Fordította Tárkányi István-Attila és Koppándi Botond Péter.

Exit Kiadó, Kolozsvár 2019. ISBN 978-973-7803-93-1,

346 old.

Csak kevés teológiai szerzőnek adatik meg, hogy munkáját többször is átdolgozhatja, és az sok kiadást ér meg. Thomas G. Long amerikai presbiteriánus teológiai professzornak *The Witness of Preaching* című könyve először 1989-ben jelent meg, és hamar népszerű lett a homiletika iránt érdeklődők körében. A szerző azonban nemcsak az elméletben bizonyított, hanem a gyakorlatban is, mert igehirdetői munkájának jelentőségét az mutatja, hogy 1996-ban az angolszász világ tizenkét leghatékonyabb prédikátora közé sorolták, majd 2018-ban ezt az elismerést másodszor is elnyerte. Népszerű könyvét tovább bővítette a 2005-ös második megjelenés előtt, majd 2016-ban még egyszer revideálta. Az angolszász nyelvterületen lekipásztorok több nemzedéke sajátította el könyve tanításait, majd a fordítók jóvoltából immár magyar nyelven is elérhető az amerikai úgynevezett „új homiletika” értékes szakkönyve.

Amint a kötet címe is mutatja, a szerző új megközelítése – és egyben ez magyarázza a munka népszerűségét –, hogy a homiletikára nézve kulcsfontosságú fogalomként kezeli a tanúságot, a bizonyágtételt. Long nem egy bizonyos

módszert kínál fel és ajánl, hanem párbeszédet folytat az olvasóval, és David Buttrick, Fred Craddock, Eugene Lowry stb. kortársaival. Alapfogalma az ApCsel 20,24-ben és az Ézs 43,10-ben gyökerезik, és állítása az, hogy „a tanú nem egy önkéntes, aki magától előlép és tanúskodni kezd, mert a tanút mindig valaki, azaz Isten bízza meg ezzel a feladattal!” (15. old.).

Long munkája a bevezetéssel együtt tizenkét fejezetre oszlik, és igen gazdag függelékkal bír. Stílusát olyan kifinomultság és pontosság jellemzi, hogy jó néhány sommás mondatát teológiai szállóigeként kellene kiemelni. Ugyanakkor szelíd derű és alázatos, finom humor is jellemzi egész könyvét, amellyel C. H. Spurgeon vagy John Stott közvetlen, olvasmányos stílusára emlékeztet.

A könyv bevezetésében azt emeli ki, hogy a lelképásztor megjelenése az istentiszteleti órában és az istentiszteleti helyen nemcsak pusztán gyakorlati kérdés, hanem teológiai is. Ugyanis a lelképásztornak teológiailag belülről, azaz a gyülekezetből kell érkeznie a hívek közé. „Az Úr szolgálói nem a teológiai fakultásokon születnek, ott csak kiképezik őket; ők pedig az egyházon belül és az egyház által nőnek fel.” (25. old.) Az első fejezetben egy olyan kérdésre keres választ, amely minden igehirdetőnek kérdése: mi a prédikálás? „A prédikáció egy beszéd elmondásának és meghall(gat)ásának eseménye, amit az igehirdető Krisztus nevében tesz.” (37. old.) Még azt is fontos tisztázni, hogy „Krisztus nem azért van jelen, mert prédikálunk; azért prédikálunk, mert Krisztus jelen van” (38. old.).

Az igehirdető személyével kapcsolatban a szerző a *hírnök*, a *pásztor*, a *történetmondó/mesélő/költő* és a *bizonyosságtevő* típusait elemzi alapos részletességgel. Az első három esetben külön-külön rámutat a kifejezések és a mögöttük rejlő tartalom előnyeire és fogyatékoságaira is, majd egy negyediket ajánl,

amelyet a legteljesebbnek és a legponosabbnak tart.

A hírnök fogalmának kibontása során azt észrevételezi, hogy ez a típus nem törődik sem retorikai formákkal, sem a kommunikáció kérdéseivel, és túlon túl hangsúlyozza azt az állítást, hogy a prédikálás Isten cselekedete, és kevésbé emberi fáradozás. Mindezek alapján joggal merül fel a kérdés: mi a dolga tehát az igehirdetőnek? Mert ha ennyire hangsúlyos Isten cselekvése, akkor az ige hirdetője bizonyos értelemben nem felelős saját prédikálásáért.

A hírnök típus főleg Karl Barth teológiára hivatkozva igyekszik igazolni magát, ami elsősorban a dialektika teológia homiletikai alapállásának félreértéséből fakadhat.

A pásztortípusú igehirdető a hírnök ellentéte, mivel ez arra szakosodik, hogy kommunikációs stratégiákkal éljen a hallgatóság megváltoztatása érdekében. Ezért nem ez az elsődleges kérdése: mit mondjak? Hanem azt kérdezi: milyen változást szeretnék elősegíteni? A pásztor a hallgatóságában felmerülő kérdésekből indul ki, és a Bibliához fordul erőforrásért. Viszont elfeledkezik arról, hogy a templom nemcsak bűnösök számára fenntartott kórház, hanem olyan hitközösség is, amelynek tagjai elköteleződésüket, energiájukat, intelligenciájukat ajánlják fel Krisztusnak. A pásztor típust az a veszély is fenyegeti, hogy a teológiát antropológiára csökkenti, ahol az evangélium csak érzelmi elmélyülés. Vagyis leszű-

kíti az evangéliumot, mivel azt inkább a hallgatók tapasztalatai felől közelíti meg.

A történetmondó/mesélő/költő elsősorban a prédikáció retorikai szépségére és művészi jellegére fektet nagy hangsúlyt. Számol a Biblia sajátos irodalmi jellegével, de túllépve a retorikai és művészi kérdéseken már az egész prédikációt egy teljes történetként kezeli, s egy adott logikai minta szerint kívánja megformálni.

A bizonyágtevő típus esetében az egész gyülekezet fordul a Szentíráshoz az igehirdetőn keresztül. A bizonyágtevő része annak a közösségnek, amely megbízta őt a Szentírás kutatásával és tanulmányozásával, és amikor elkészült beszédével, hozzájuk tér vissza, hogy elmondja nekik azt a teljes igazságot, amelyet megtudott. Thomas G. Long a bizonyágtevő típust rajzolja meg Paul Ricoeur gondolatvilágára alapoz, akitől az alábbi fontos megállapításokat veszi át: „A tanúbizonyág-tevő nem önkéntes, nem akárki, aki csak úgy kiáll tanúskodni, hanem olyasvalaki, akit elküldtek, hogy tanúbizonyágot tegyen. A tanúbizonyág-tevés nem az emberi tapasztalat egyetemességéről szól, hanem Istennek az élettal kapcsolatos igényeiről. Isten áll a bizonyágtevés középpontjában. A tanúbizonyág-tevés célja a minden néphez szóló Kijelentés. Az emberek részéről történik, az ő hitüket és megtérésüket szolgálja. A tanúbizonyág-tétel nem csupán néhány kimondott szó a tanúbizonyágot tevő részéről, hanem teljes szó- és tettei

elkötelezettséget jelent, és benne van a tanúbizonyágot tevő személy teljes élete.” (73. old.)

A második és harmadik fejezetben a szerző az igehirdetésre való készülést kapcsán az igével való alapos elfoglaltságot hangsúlyozza, és kiáll az exegézis megkerülhetetlensége mellett. Tudomása van arról, hogy minden igehirdető egy sajátos teológiai örökség felől közelít az Írás megértéséhez, de az ige tekintélye ezek felé helyezi önmagát, és erről az igehirdetőnek sem szabad elfeledkeznie. Az exegézis módszertanának vázlatával mellett számos gyakorlati szempontot vet fel, hasznos kérdéseket fogalmaz meg az igehirdetők számára. Érinti a *lectio continua*, a lecionárium, a helyi igehirdetői terv és a prédikátor önálló igeválasztásának a kérdését is. Arra bátorítja az igehirdetőket, készítsék el a kiválasztott textusuk saját fordítását, még akkor is, ha anyanyelvükön és más nyelveken számos fordítás áll a rendelkezésükre, és emellett hasznosnak találja azt is, hogy saját parafrázisukat is készítsék el a textusról.

A negyedik fejezet a prédikáció fókuszával és funkciójával foglalkozik. Lang reflektál a kortárs amerikai homiletikai nézőpontokra, és arra a következtetésre jut, hogy a prédikáció üzenetét (fókuszát) és célját (funkcióját) mindenképp meg kell fogalmaznia az igehirdetőnek a készüléstől kezdve. „A fókusz-kijelentés tömör leírása a prédikáció központi, uralkodó és

egységet teremtő témájának. Röviden: erről fog szólni a prédikáció. A funkció-kijelentés annak megfogalmazása, amiben a lelkipásztor reménykedik, hogy a prédikáció létrehoz vagy kivált hallgatóságában.” (151. old.)

Az ötödik fejezetben a szerző a prédikáció formájának kérdéseivel foglalkozik, és azt teszi nyilvánvalóvá, hogy a megírt prédikáció egyfajta művészi alkotás, amelyben a forma és a tartalom nem választható el egymástól. Itt ismét a kortárs amerikai homiletikusok felfogásához fordul, és kijelenti: tudatában kell lennünk annak, hogy egyetlen idáig megfogalmazott prédikációs forma sem tekinthető végérvényesnek, ugyanis csak a retorikai szituáció állandó. „A minőségi prédikációs forma tulajdonképpen művészi teljesítmény, és a megfelelő prédikációs forma megalkotásának nincs egyetemesen elfogadott és mindig hozzáférhető receptje.” (181. old.)

Lang végül David Buttrick nézetét teszi a magáévá az elemzett felfogások közül. Buttrick azt vallja, hogy a prédikációk gondolatsorokból (mozzanatokból) állnak. A mai ember körülbelül négy percre tud figyelni egyetlen gondolatra, vagyis a mozzanatoknak be kell férniük ebbe az időintervallumba. Egy átlag húszperces prédikációt véve alapul, öt vagy esetleg hat mozzanattal számolhatunk. Erre a tételre Lang gazdag példatárat ad, és konkrét vázlatokat dolgoz ki.

A hatodik fejezet a prédikáció formájának és szerkezetének finomhang-

olásával foglalkozik, míg a hetedikben a bevezető és a befejező gondolatra, illetve a gondolatsorok összefűzésére fordít a szerző figyelmet. Lang azt képviseli, hogy a prédikáció bevezetésének egy *ígéretet* kell tennie a hallgatóság számára, amelyet a prédikációnak be is kell tartania. A bevezetésnek nemcsak sejtetnie kell az egész prédikáció tartalmát, hanem közvetlenül kell kapcsolódnia a prédikáció következő mozzanatához. Az összekötő részeknek is jelentős feladatuk van, mert le kell zárniuk a prédikáció előző mozzanatát, és kapcsolatot kell teremteniük a következővel.

A nyolcadik fejezet a prédikációban megjelenő illusztrációkkal foglalkozik, de mielőtt megtenné ezt, magát az illusztráció kifejezést kérdőjelezi meg, és pedig abból az okból, hogy ma már mindent illusztrációnak tekintünk, ami egy didaktikus, racionalista és fogalmi alapon álló prédikációértelmezést feltételez. A kérdésben Fred Craddockkal ért egyet, tudniillik hogy az úgynevezett illusztrációk ne pusztán szemléltetőeszközei legyenek az ige mondani-
valójának, hanem maguk is mondani-
valók legyenek. Ezért Lang az analógiát, a példát, a metaforát tartja helyesebbnek az illusztráció helyett; és ezt is hangsúlyozza: „...figyelnünk kell arra, hogy ez [az analógia, a példa, a metafora] az evangéliumot tárja a gyülekezet elé és ne csupán saját kultúránkat” (275. old.). Az analógia, a példa és a metafora forrásai közül négyet emel ki: az igehirdető életét, a képzelőerőt, a minket körülvevő világot és a sajátot.

Kissé talán meglepődünk azon, hogy az első kettő szorososan kapcsolódik az igehirdető személyéhez. De ha Long igehirdető-képét, a tanúságtevőt idézzük fel, akkor a források a helyükre kerülnek, és új értelmet is nyernek.

Long tárgyalja a plágium erkölcsi vonatkozásait, de érdekes módon ismerteti azokat a „meggyőző” érveket is, amelyek amellettszólnak, hogy a szószéken lehet más tollával is ékeskedni. Van, aki egyenesen azt állítja, hogy „ha egy különben kitűnő lelkipásztor nem a legjobb tollforgató, jobban jár a gyülekezete, ha az illető egy sokkal mélyebb lelkiségű s tehetségesebb lelkész prédikációját mondja el” (283. old.). Ettől még persze egyértelmű, hogy Long sokkal inkább „az intellektuális család egyik fajtájának” tekinti a másoktól, forrásmegjelölés nélkül „kölcsonvett” prédikációkat, de tudomásul veszi azt is, hogy „minden prédikátor a bibliatudósok, teológusok, s hű tanúk valamásaira alapoz”, tehát szinte lehetetlen vállalkozás mindig újat és mindig eredetit mondani. Ennek ellenére egyértelmű, hogy „más-mást jelent adósnak, mint tolvajnak lenni” (285–286. old.). Ezt a kérdést Long a maga etikai dimenziójában láttatja, és határozottan kiáll az eredeti, saját prédikációk mellett. Viszont tudatában van annak, hogy a plágium ettől még nem fog eltűnni az igehirdetés gyakorlatából.

A tizedik fejezetben Lang a teljesen kidolgozott prédikációt elmondani készülő igehirdetőre fordítja figyelmét. Itt retorikai kérdésekre tér ki, és fontos megállapítást tesz: „Az »írott prédikáció« valójában önellentmondás. [...] egy prédikáció sosem írásban, hanem prédikálás közben születik meg. A prédikáció de facto szóbeli esemény.” (287. old.)

A záró fejezetben még néhány hasznos gyakorlati tanáccsal látja el az igehirdetőket. Röviden érinti a prédikáció címadásának kérdését, a digitális technológia és a prédikáció kapcsolatát, és egy igencsak megfontolandó kijelentést tesz: „Valójában napjaink sekélyes kommunikációja közepette az emberek éheznek a fontos és velős üzenetért. Ha prédikációink elkezdik utánózni a média felszínes, ugrabugráló stílusát, akkor lemondunk a nekünk adatott nagyszerű lehetőségről, az ige hirdetéséről.”

A könyv függelékében a szerző három, általa kiválónak tartott prédikációt elemez.

Thomas G. Long munkája olvasmányos, közérthető, gördülékeny, és a kiváló fordítás hűen tükrözi stílusát. Így hát felettébb ajánlott olvasmány ez az igehirdetés minden szerelmesének, legyen szó akár igehirdetőről, akár annak hallgatóiról.

Kulcsár Árpád